

Quicksan natuurwetgeving Landgoed Wiggerhoeve, Enschede

Definitief

Opdrachtgever:

Dhr. P.A. van der Valk
Weijinksweg 3
7558 PL Hengelo

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 0459.2

Opgesteld door	Gecontroleerd	Datum
G. Lubbers	S. Boekhout	05-01-2012 en aangepast nav opmerkingen gemeente op 28 mei 2015

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	2
2. NATUURWETGEVING	3
2.1 Flora- en faunawet beschermd flora en fauna.....	3
2.2 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998.....	3
2.3 Ecologische Hoofdstructuur beschermde gebieden	4
3. GEBIEDKARAKTERISTIEK	7
3.1 Huidige en nieuwe situatie.....	7
4. METHODE.....	9
4.1 Bureauonderzoek.....	9
4.2 Terreinbezoek.....	9
5. BESCHERMDE SOORTEN	10
5.1 Flora	10
5.2 Zoogdieren.....	10
5.2.1 Vleermuizen.....	10
5.2.2 Grondgebonden zoogdieren.....	12
5.3 Vogels.....	14
5.4 Amfibieën en reptielen.....	15
5.5 Ongewervelden.....	16
6. CONCLUSIES EN ADVIES.....	17
6.1 Geen negatieve effecten op Natura 2000 en EHS	17
6.2 Beschermde soorten aanwezig	17
6.3 Algemeen beschermde soorten	17
6.4 Rekening houden met het broedseizoen.....	17
6.5 Zwaarder beschermde soorten.....	17
6.6 Mogelijke aanwezigheid van steenmarter vraagt om aandacht en alertheid	18
6.7 Nader onderzoek waterspitsmuis niet noodzakelijk	18

LITERATUURLIJST

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

BIJLAGE 2: CONCEPT-LANDSCHAPSVISIE KAART

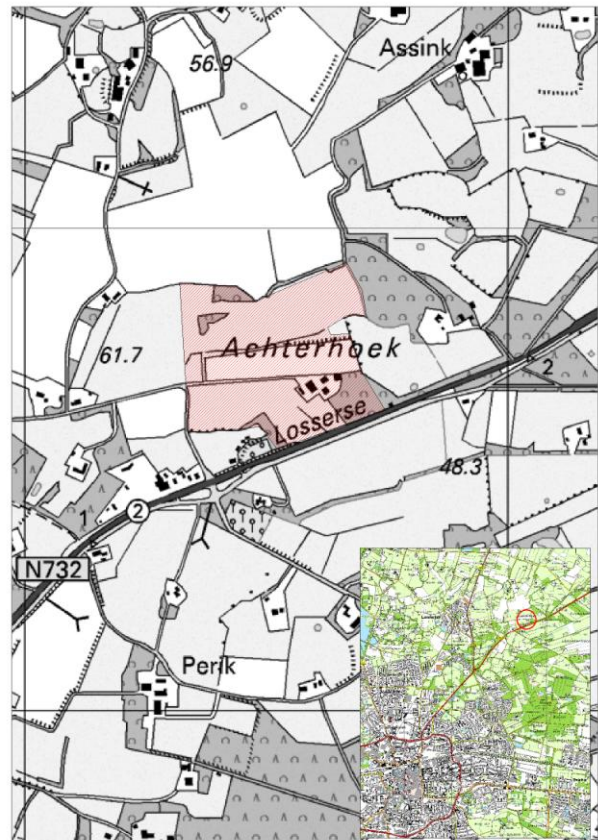
1. INLEIDING

In verband met de ontwikkeling van het nieuwe landgoed Wiggerhoeve ten noordoosten van Enschede, is een toetsing van de plannen noodzakelijk aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur.

Binnen het plangebied worden twee nieuwe woonlocaties ontwikkeld en agrarische gronden omgevormd naar nieuwe natuur. Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op deze soorten, Natura 2000-gebieden en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Onderliggende rapportage gaat in op de resultaten van het verkennende onderzoek ('Quick-scan') dat in het kader van deze toetsing is uitgevoerd.

Figuur 1 geeft een overzicht van de ligging en begrenzing van het plangebied.

Figuur 1. Ligging en begrenzing van het plangebied te noordoosten van Enschede (rode arcering en cirkel in inzet, bron: Topografische Dienst).

2. NATUURWETGEVING

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

2.1 Flora- en faunawet beschermd flora en fauna

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal

vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet.

De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ruimtelijke ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

2.2 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

Er is geen sprake van beschermde natuurgebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 ter plaatse of in de directe omgeving het plangebied. Op meer dan 4 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Landgoederen Oldenzaal'. Door de grote afstand en beperkte omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen worden geen negatieve effecten verwacht op het Natura 2000-gebied. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

Figuur 2. Overzicht beheertypenkaart begrensde EHS (Bron: Groenloket Overijssel; Ontwerp-Natuurbeheerplan Overijssel 2012).

2.3 Ecologische Hoofdstructuur beschermde gebieden

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt. In of in de directe nabijheid van de EHS geldt het 'nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij het behoud, herstel en de ontwikkeling van wezenlijke kenmerken of waarden van de begrensde EHS aantasten.

Het Natuurbeheerplan 2012

Het plangebied ligt grotendeels binnen de begrensde EHS en bestaat uit nieuwe natuur (nog te realiseren), beheersgebied en bestaande natuur (*site Provincie Overijssel, 2011*). In het Natuurbeheerplan 2012 worden

de gebiedsdelen binnen de begrensde EHS ingedeeld in beheertypen (figuur 2). Het gaat om 'droog bos met productie' (bruin: huidige boselementen), 'om te vormen landbouwgrond naar natuur' (roze: deel van natte graslanden), 'botanisch waardevol akkerland' (lichtbruine arcering: akker) en 'botanisch waardevol grasland' (gele arcering).

Het plangebied valt binnen de regio 'Netwerkstad Twente' en het deelgebied 'Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo' uit het Natuurbeheerplan 2012.

Het streefbeeld binnen dit deelgebied bestaat uit:

1. Natuurlijke inrichting van beken in combinatie met de ontwikkeling van nat schraalgrasland, vochtig hooiland en kruiden- en faunarijk grasland
2. Versterking van de kleinschalige landschapsstructuur door de aanleg van houtwallen, poelen en basisbiotopen voor o.a. de boomkikker
3. Versterking en uitbreiding van vochtige heide op kansrijke locaties
4. Uitbreiding van de oppervlakte beekbegeleidend bos

De nieuwe woonlocaties

De twee nieuwe woonlocaties vallen beiden binnen de begrenzing van de EHS. De noordelijk gelegen nieuwe woonlocatie (verder aangeduid als locatie 1) valt binnen het beheertype 'om te vormen landbouwgrond naar natuur'. De meer zuidelijk gelegen nieuwe woonlocatie (locatie 2) valt binnen 'botanisch waardevol grasland'.

Effectenbeoordeling EHS

Kwantitatief aspect

De ontwikkeling van de nieuwe woonlocaties gaat ten koste van het areaal aan het beheertype 'botanisch waardevol grasland' en 'om te vormen landbouwgrond naar natuur'. Uitgaande van een gemiddelde oppervlakte van een bouwkveld van circa 2.000 m² is er sprake van een verlies van 2.000 m² aan begrensde EHS botanisch grasland en 2.000 m² begrensde EHS om te vormen landbouwgrond naar nieuwe natuur.

De ontwikkeling van beide nieuwe woonlocaties is onlosmakelijk verbonden aan de voorgenomen natuurontwikkeling. Alleen bij realisatie van deze kavels kan ook natuurontwikkeling plaatsvinden. Het gaat om 3,9 hectare om te vormen landbouwgrond naar natuur (excl. aftrek van 0,2 ha. van de bouwkveld), 1,9 hectare botanisch waardevol akkerland en 2,9 hectare botanisch waardevol grasland (excl. aftrek van 0,2 ha. van de bouwkveld).

Daarnaast wordt nog eens 0,13 hectare aan bos toegevoegd en 1,2 hectare aan botanisch waardevol grasland (figuur 2). De toevoeging van andere nieuwe groenelementen ter

versterking van de landschapsstructuur worden daarbij gemakshalve even niet meegerekend.

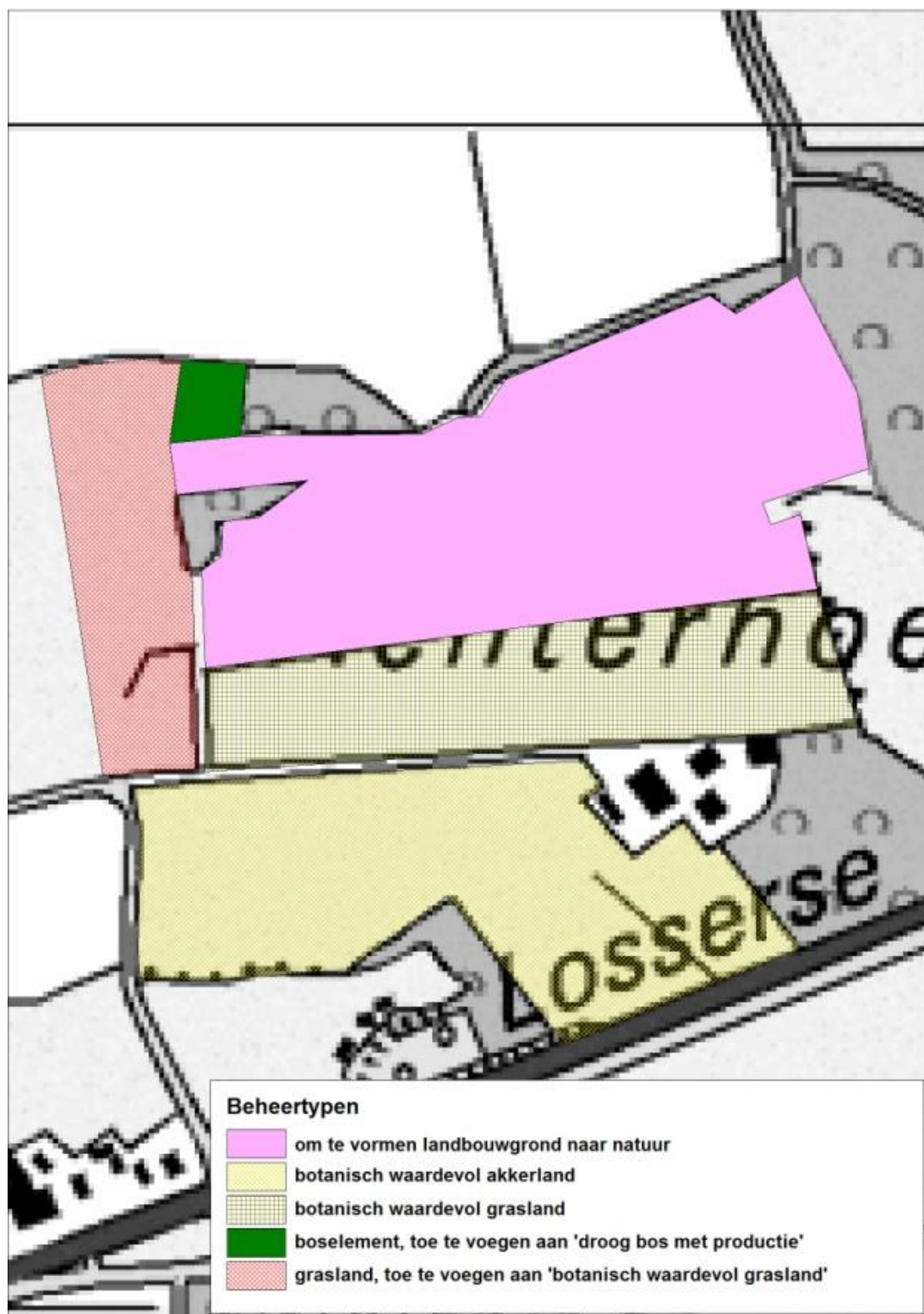
Per saldo wordt aan de reeds begrensde EHS dus 0,4 hectare onttrokken ten behoeve van de twee woonkavels, vindt 8,3 hectare invulling van begrensde EHS plaats en wordt nog een 1,3 hectare toegevoegd aan nieuwe natuur in de vorm van bos en grasland. Samengevat wordt geconcludeerd dat de ruimtelijke ontwikkeling met betrekking tot het areaal aan begrensde EHS en nieuwe natuur een positief effect heeft op het kwantitatieve aspect en leidt tot een daadwerkelijk invulling van de Ecologische Hoofdstructuur.

Kwalitatief aspect

Uitgaande van een normaal gebruik van de twee nieuwe woonkavels (dat vastgelegd wordt in het bestemmingsplan) doet de ontwikkeling hiervan naar verwachting geen afbreuk aan de kwaliteit van de begrensde EHS en de te realiseren nieuwe natuur. De landgoedontwikkeling past goed binnen het doelstellingen in het streefbeeld van het deelgebied 'Landgoederen en beekdalen Enschede/Hengelo' uit het Natuurbeheerplan. Om de kwaliteit van de EHS en nieuwe natuur hier te kunnen garanderen is het belangrijk dat niet alleen de inrichting van het gebied, maar ook het beheer ervan wordt vastgelegd in een planvorm. De rapportage van Eelerwoude met betrekking tot de ontwikkeling van dit nieuwe landgoed vormt daarvoor een goede basis.

Conclusies

Op basis van het voorgaande wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkelingen geen afbreuk doen aan het behoud, herstel en de ontwikkeling van wezenlijke kenmerken of waarden van de begrensde EHS. Er is geen sprake van significante negatieve effecten op de EHS. Deze effectenbeoordeling is ons inziens afdoende in het kader van toetsing van de voorgenomen ontwikkelingen aan de EHS (er is geen nader onderzoek noodzakelijk).

Figuur 2. Overzicht ligging en begrenzing beheertypen en nieuwe natuur binnen het plangebied.

3. GEBIEDKARAKTERISTIEK

3.1 Huidige en nieuwe situatie

Het plangebied ligt in een reliëfrijk essenlandschap op de rand van het escomplex van de Linderes. Het erf Wiggerhoeve wordt omringd door het plangebied, maar maakt hier dus geen onderdeel van uit. Op het erf staan ondermeer een zeer oude eik en een oude linde. Ten zuidwesten van het erf ligt een oud eikenbos waar vrij recent een dunning is uitgevoerd en waar van een deel van het snoeihout wandelpaden zijn gecreëerd met houtsnippers. Centraal in het gebied ligt een akker waarop een koolzaadachtig gewas is verbouwd. Ten noorden hiervan liggen vochtige tot natte graslanden die onder invloed staan van (lokale) kwel en afstromend oppervlaktewater. De graslanden worden extensief beheerd en niet begraasd. De oostgrens van het gebied wordt gevormd door een steil geprofileerde sloot (beek). Parallel aan de oprijlaan naar de Wiggerhoeve zijn vrij recent twee nieuwe sloten aangelegd. Op en rondom het nieuwe landgoed is op diverse plaatsen opgaande beplanting aanwezig in de vorm van bosjes, houtwallen en jonge bosaanplant. Verlichting in het gebied ontbreekt met uitzondering van enkele straatlantaarns rond de Lossersestraat en Lonnekermolenweg.

Bijlage 2 geeft een overzicht van de geplande nieuwe situatie waarin een tweetal nieuwe woonlocaties zijn geprojecteerd aan de oostzijde van het plangebied. Het bestaande erf De Wiggerhoeve is reeds aanwezig. De ontwikkeling hiervan maakt geen onderdeel uit dit onderzoek en de toetsing natuurwetgeving. De ontwikkeling van de twee nieuwe woonlocaties gaat samen met een flink stuk natuurontwikkeling en herinrichting van het terrein. Intensief beheerde landbouwgronden worden omgevormd naar botanisch waardevol grasland en de akker wordt hersteld naar een botanisch waardevolle graanakker. Op een aantal plaatsen worden poelen aangelegd en vindt herstel plaats van opgaande groenstructuren. Een deel van de graslanden

Foto's 1 t/m 4. Impressie van het plangebied.

staat onder invloed van kwel en is uitermate geschikt voor de ontwikkeling van bloemrijke, natte graslanden met bijbehorende zeldzame flora en fauna.

Opgemerkt wordt dat (structurele) wijzigingen in de planontwikkeling kunnen leiden tot andere conclusies in het kader van dit onderzoek en de toetsing aan vigerende natuurwetgeving. Een nieuwe toetsing alsook aanvullend veldonderzoek kan dan noodzakelijk zijn.

4. METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

De volgende bronnen zijn in het kader van dit onderzoek gebruikt:

- Landelijke, provinciale en gemeentelijke verspreidingsinformatie met betrekking tot planten, dagvlinders, amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren, met name uit verspreidingsatlassen. De landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.
- De website www.waarneming.nl is ook geraadpleegd. Een groot aantal amateurs kunnen op deze websites hun natuurwaarnemingen kwijt. De site wordt gecontroleerd door een validatiecommissie. Soortwaarnemingen via deze bron zijn redelijk betrouwbaar, maar kunnen moeilijk geverifieerd worden. Wel kan het een beeld geven van mogelijke soorten in de regio. Waarnemingen zijn, in tegenstelling tot atlassen, vaak tot op de exacte locatie te herleiden
- Er is tevens gebruik gemaakt van de eigen database. Eelerwoude heeft in en rond Enschede in de loop van jaren vele tientallen flora- en faunaonderzoeken uitgevoerd. Onze gebiedskennis en data over flora en fauna is meegenomen bij het opstellen van deze rapportage.

4.2 Terreinbezoek

Op 12 augustus 2011 is een verkennend veldbezoek uitgevoerd, waarbij aan de hand van de aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten is bepaald. Het veldbezoek is door G. Lubbers, ecologisch adviseur bij Eelerwoude, uitgevoerd bij bewolkt maar droog weer en temperaturen van 17°C.

5. BESCHERMDE SOORTEN

5.1 Flora

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. De graslanden ten noorden van de akker lijken botanisch gezien het meest interessant. De vegetatie bestaat uit soorten van matig voedselrijke, vochtige tot natte bodems met algemene soorten als veldzuring, kruipende boterbloem, smalle weegbree en kale jonker. Centraal in het graslandcomplex komt wat veldrus voor, een indicator voor kwelrijke situaties. Pitrus komt verspreid en diffuus voor over een relatief grote oppervlakte van de graslandpercelen. In deze vorm is het een indicator voor wat voedselrijkere omstandigheden al wijst de groeivorm er op dat zijn groeiplaats niet optimaal geschikt is. Dit geldt niet voor de aanwezige greppels die sterk zijn verruigd met pitrus, maar waar ook minder algemene soorten groeien als kattestaart, egelboterbloem, moerasrolklaver en moeraswalstro.

De graslandpercelen direct ten zuiden van de akker bestaan vooral uit grasachtigen en soorten als veldzuring en kruipende boterbloem. De percelen worden vermoedelijk (deels) gevoed met afstromend, voedselrijk water afkomstig van de hoger gelegen maïsakker net ten westen hiervan.

De vegetatie langs de houtwallen en bosranden bestaat voornamelijk uit soorten van ruigten zoals grote brandnetel, braam en hop. In de onderbegroeiing komt plaatselijk veel brede stekelvaren voor, vooral in het verruigde boselement waar houtsnippers zijn toegepast. De aanwezigheid van een soort als adelaarsvaren in de boselementen aan de noordzijde van het plangebied wijst op de aanwezigheid van oude boselementen en oude bosbodems. Aanwezigheid van hulst in de boselementen aan de zuidzijde van het gebied wijst op wat voedselrijkere bodemomstandigheden, vermoedelijk door de aanwezigheid van leemlagen.

Effecten en ontheffing

Hoewel niet aangetroffen kunnen binnen het plangebied een aantal beschermde plantensoorten worden verwacht. Het gaat om licht beschermde soorten als brede wespenorchis (in bosranden) en gewone vogelmelk en gewone dotterbloem (in graslanden). Matig beschermde (tabel 2 Flora- en faunawet) soorten als gevlekte orchis en rietorchis worden niet verwacht, al kunnen de groeiplaatsen van deze soorten in natte, schrale graslanden al snel worden gecreëerd bij het toepassen van het juiste, verschrallende beheer.

Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing voor beschermde flora wordt niet noodzakelijk geacht.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Vleermuizen genieten binnen de Flora- en faunawet een strikte bescherming. Om die reden wordt aan deze soortgroep vaak uitgebreid aandacht besteed.

Tijdens het veldbezoek is beoordeeld of het plangebied geschikt is voor vleermuizen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in verschillende functies die het plangebied voor vleermuizen kan hebben als verblijfplaats, vliegroute of als foeragegebied.

Verblijfplaatsen

Zomerverblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich in Nederland voornamelijk in gebouwen en boomholten. Het veldbezoek is overdag uitgevoerd, er zijn dus geen waarnemingen van vleermuizen verzameld. De aanwezige gebouwen op het erf Wiggerhoeve worden beoordeeld als geschikt als verblijfplaats voor soorten als gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, baardvleermuis en gewone grootoorvleermuis. Met name in gebouwen met een spouwmuur of op plaatsen achter

Foto's 5 t/m 7. Bebouwing op erf Wiggerhoeve.

houtschot, dakgoten en op zolders kunnen verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Veel vleermuizen overwinteren op specifieke plaatsen zoals in grotten, bunkers en op zolders. Binnen het plangebied zijn in beperkte mate potentieel geschikte overwinteringslocaties aanwezig. Het gaat om spouwmuren en zolders in gebouwen op het erf waarin

genoemde gebouwbewonende soorten overwinteren en mogelijk een aantal boomholten waarin rosse vleermuis overwintert.

Op verschillende plaatsen binnen het landgoed is oude beplanting aanwezig. Het is mogelijk dat in boomholten zomerverblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen aanwezig zijn. Het gaat om de rosse vleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis en mogelijk om zeldzame soorten van oude loofbossen zoals franjestaart en de onlangs rond Enschede opnieuw ontdekte bosvleermuis.

Foerageergebied en vliegroutes

Voor alle genoemde soorten vormt het plangebied door de aanwezigheid van een half-open landschap met veel oude, opgaande beplanting een geschikt foerageergebied. Bosranden en lijnvormige elementen zoals houtwallen kunnen bovendien een belangrijke functie hebben als vliegroute tussen verblijfplaats(en) en foerageergebied(en). Het ontbreken van verlichting maakt het gebied geschikt voor lichtschuwe soorten als gewone grootoorvleermuis en franjestaart.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuizen en hun functionele leefomgeving (verblijfplaatsen, maar ook vliegroutes en foerageergebieden) zijn in de Flora- en faunawet beschermd. Negatieve effecten op vleermuizen zijn in principe ontheffingsplichtig.

De voorgenomen ontwikkeling van twee nieuwe woonlocaties heeft naar verwachting geen negatief effect op vleermuizen. De locaties zijn gesitueerd in open gebied. Van een mogelijk verlies van verblijfplaatsen is geen sprake. Effecten op de omliggende bosranden en bospercelen die mogelijk een functie hebben als foerageergebied of als vliegroute worden niet verwacht, mits de verlichting van deze elementen (ook door uitstraling) niet sterk toeneemt.

Foto 8. Potentieel geschikte verblijfplaats voor steenmarter binnen het plangebied.

Het bestaande erf Wiggerhoeve maakt geen onderdeel uit van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen. Een beoordeling van eventuele effecten is daarom niet aan de orde.

De omvorming van landbouwgronden naar nieuwe natuur heeft naar verwachting vooral een positief effect op vleermuizen omdat meer (structuur)variatie ontstaat en een grotere soortenrijkdom. Herstel van opgaande beplantingen en de aanleg van poelen levert bovendien weer nieuw foerageergebied op.

Op dit moment is in en rondom het plangebied in beperkte mate (straat)verlichting aanwezig. In de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk enigszins toenemen. Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Indien de buitenverlichting wordt beperkt tot de nieuwe erven en beperkt van omvang is (waarbij de omgeving dus niet wordt verlicht) worden geen negatieve effecten verwacht. Aanbevolen wordt om vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen. Op de site van de Zoogdierverseniging Nederland (www.zoogdierverseniging.nl) vindt u hierover meer informatie. Uiteraard kan Eelerwoude u hierbij ook adviseren.

5.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Voorkomen en functie

Tabel 1-soorten

Tijdens het veldbezoek zijn ree en konijn in het gebied aangetroffen. Daarnaast kunnen in het plangebied nog een aantal andere algemene grondgebonden zoogdieren voorkomen zoals bosmuis, rosse woelmuis, veldmuis, bunzing, hermelijn, wezel en vos. Genoemde soorten hebben een lichte bescherming binnen de Flora- en faunawet.

Tabel 2 en 3-soorten

Steenmarter

Binnen het plangebied zijn op diverse plaatsen potentieel geschikte verblijfplaatsen aanwezig voor steenmarter in rommelhoekjes, schuren en ruigten. Er zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van steenmarter, maar de gebouwen zijn ook niet aan de binnenzijde geïnspecteerd. Gelet op het algemene voorkomen van steenmarters rond Enschede is het waarschijnlijk dat de steenmarter ook binnen het plangebied voorkomt en hier één of meerdere verblijfplaatsen heeft.

Eekhoorn

Het is waarschijnlijk dat de eekhoorn binnen het plangebied voorkomt. Er is voldoende voedsel beschikbaar en geschikte bouselementen voor de aanwezigheid van nesten.

Das

Aan de noordzijde van Enschede zijn diverse waarnemingen bekend van dassen (*Werkatlas Zoogdieren van Overijssel, 2010* / www.waarneming.nl). Binnen het plangebied zijn geen sporen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van de das (wissels, prenten etc.). Gelet op het feit dat de huidige bouselementen gehandhaafd blijven is er niet gericht gezocht naar burchten.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis komt voor in rijk begroeide ruigten, natte graslanden en structuurrijke oeverbegroeiingen, vaak in de nabijheid van water. Hoewel grotere waterelementen binnen het plangebied ontbreken, voldoen met name

de graslandpercelen aan de noordzijde van de akker aan het biotoop van deze strikt beschermde soort. Zeker omdat op deze plaatsen uittredend, schoon grondwater aanwezig is. Ook uit literatuurbronnen zijn waarnemingen van de waterspitsmuis in en rond het plangebied bekend (*Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*, 2010).

Veldspitsmuis

De strikt beschermde veldspitsmuis is bekend in de omgeving van het plangebied (*Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*, 2010 / Snaak, 2008). De soort komt voor in droge ruigtevegetaties met een open structuur, vaak langs bomenrijen, bosranden en houtwallen. Maar ook op en rond erven, in overhoekjes en jonge bosaanplant komt de soort voor.

Binnen het plangebied zijn de bosranden over het algemeen te sterk verruigd. Wel is in beperkte mate geschikt biotoop aanwezig op en rond het erf Wiggerhoeve en plaatselijk in en langs enkele boselementen. Aanwezigheid van de veldspitsmuis wordt echter niet waarschijnlijk geacht, mede omdat het plangebied ligt aan de rand van zijn bekende verspreidingsgebied en waarnemingen ten zuiden, westen en noorden van Enschede ontbreken, ondanks intensief gericht veldonderzoek.

Boommarter

Door een toename in het gebruik van zgn. 'cameravallen', waarbij met behulp van een bewegingssensor foto- en video-opnamen worden gemaakt, zijn de laatste jaren veel nieuwe waarnemingen van boommarter bekend geworden. Ook rond de noordzijde van Enschede zijn inmiddels diverse waarnemingen bekend, zoals op de Lonnekerberg en de stuwwal van Oldenzaal (www.waarneming.nl). De boommarter komt in Twente met name voor in grote boscomplexen, maar ook in een half-open landschap met een afwisseling van oude boselementen en houtwallen. Het is goed mogelijk dat de boommarter binnen het plangebied voorkomt. Verblijfplaatsen van de boommarter bevinden zich hier in hoofdzaak in boomholten, al maakt de soort ook wel eens gebruik van leegstaande gebouwen zoals schuren.

Effecten en ontheffing

Tabel 1-soorten

De voorgenomen ontwikkeling zal naar verwachting vooral een positief effect hebben op genoemde licht beschermde zoogdieren. Plaatselijk kan sprake zijn van gering verlies van leefgebied, bijvoorbeeld bij de realisatie van de twee nieuwe woonlocaties, al ontstaat hier door de aanleg van nieuw groen (tuinen) ook weer nieuw leefgebied. Van een negatieve invloed op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie is geen sprake. Voor deze soorten geldt een vrijstelling op de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel geldt de algemene zorgplicht ten aanzien van deze soorten.

Tabel 2 en 3-soorten

Binnen het plangebied kunnen een flink aantal strikt beschermde soorten voorkomen. Geen van deze soorten heeft een verblijfplaats op of in de directe omgeving van de twee nieuwe woonlocaties. Gelet op de beperkte omvang van de nieuwe woonlocaties en het feit dat de woningen worden ingepast in het landschap waarbij opgaande groenelementen blijven gehandhaafd, worden ook geen negatieve effecten verwacht op de leefgebieden van deze strikt beschermde soorten. Gekoppeld aan deze ontwikkeling zal in het gebied natuurontwikkeling plaatsvinden die een gunstig zal hebben op aanwezige natuurwaarden en soorten.

Aandachtspunt is wel de mogelijke aanwezigheid van waterspitsmuis. Vooral de natte graslanden aan de noordzijde van de akker vormen voor deze soort een geschikt biotoop. Er zijn echter geen werkzaamheden aan de sloten gepland en er worden geen gronden afgegraven of verlaagd. Zoals weergegeven in het kaartbeeld van het inrichtingsplan en toegelicht in de paragrafen 8.1 en 8.2 in het plan worden de bestaande sloten afgedamd (sterretjes bij nrs. 7 en 10/12 in bijlage 2). Hierdoor worden deze percelen waarschijnlijk natter omdat het kwelwater (met regenwater) langer wordt vastgehouden. Dit heeft naar verwachting een positief effect op het leefgebied van de waterspitsmuis, waar veel leefgebieden juist verdwenen zijn onder invloed van intensieve landbouw in combinatie

met verdroging. Indien hier om wat voor redenen dan ook toch werkzaamheden worden uitgevoerd, zoals het opschonen van de aanwezige sloten of grondwerkzaamheden waarbij bijvoorbeeld het maaiveld wordt verlaagd, zijn compenserende en mitigerende maatregelen noodzakelijk. Allereerst moet dan duidelijk worden of de waterspitsmuis ook daadwerkelijk in het gebied voorkomt middels veldonderzoek. Indien negatieve effecten niet kunnen worden voorkomen door mitigerende of compenserende maatregelen is een ontheffing noodzakelijk.

De steenmarter kan één of meerdere verblijfplaatsen in het gebied hebben, ondermeer in rommelhoekjes en in leegstaande gebouwen op het erf Wiggerhoeve. Een deel van de overhoekjes op zichtlocaties zal worden opgeruimd. Er blijven in de bospercelen / bosranden op diverse plaatsen takkenbossen of takkenrillen, holen etc. aanwezig. De steenmarter heeft in die zin naar verwachting voldoende alternatieven in de (directe) omgeving. Daarbij komt dat de steenmarter geldt als een opportunist die zich vrij gemakkelijk aan wijzigingen in zijn leefomgeving aanpast en boven vaak in de nabijheid van mensen en menselijke activiteiten voorkomt. Aandachtspunt is en blijft wel dat kort voor het opruimen van overhoekjes, oude schuurtjes etc. nog een check moet worden uitgevoerd of hier verblijfplaatsen van steenmarter in aanwezig zijn. Als deze worden aangetroffen zijn maatregelen noodzakelijk, waarbij werkzaamheden in ieder geval buiten de meest kwetsbare voortplantingsperiode (jongen van maart tot en met mei) van de steenmarter worden uitgevoerd.

Voor de strikt(er) beschermde eekhoorn, boomkruiper, das en veldspitsmuis geldt dat het leefgebied van deze soorten, inclusief hun mogelijk aanwezige verblijfplaatsen, door de voorgenomen plannen naar verwachting niet worden aangetast. Boselementen en houtwallen blijven gehandhaafd en het intensief agrarische beheer wordt geëxtensiverd. Een positieve ontwikkeling die leidt tot versterking van het leefgebied. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing voor deze soorten wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Algemene broedvogels en categorie 5-soorten

Tijdens het veldbezoek zijn in het gebied diverse algemene vogelsoorten aangetroffen die kenmerkend zijn voor het half-open landschap rond Enschede. Het gaat om soorten als vink, winterkoning, tjiftjaf, roodborst, koolmees en pimpelmees. Op het erf van de Wiggerhoeve werd een roepende zwarte roodstaart (categorie 5-soort) waargenomen, een kenmerkende en vrij algemene soort van boerenerven. Voor verblijfplaatsen van de gebouwbewonende gierzwaluw wordt het plangebied ongeschikt geacht. In de bosrand is de boompieper vastgesteld en boven de graslanden twee foeragerende buizerds. In de boselementen en oude beplanting komen vrij algemene bosvogelsoorten voor als boomkruiper, boomkruiper en grote bonte specht (categorie 5-soorten).

Voor akker- en weidevogels is het gebied weinig geschikt door de ligging in een half-open landschap en de aanwezigheid van veel opgaande beplanting op korte afstand. Het is niet waarschijnlijk dat het plangebied een bijzondere functie heeft voor vogels in het winterhalfjaar.

Categorie 1-4

Met uitzondering van de buizerd zijn binnen het plangebied geen vogelsoorten aangetroffen die jaarrond gebruik maken van hun vaste rust- en verblijfplaatsen (categorie 1 t/m 4 soorten). Of de huismus, die ook gerekend wordt tot deze groep van vogels aanwezig is op het erf van de Wiggerhoeve kon niet worden vastgesteld. Er zijn weliswaar geen huismussen waargenomen, maar het tijdstip van het veldbezoek (in augustus) was weinig geschikt om de soort waar te kunnen nemen. Ook voor steenuil en kerkuil geldt dat onvoldoende kon worden vastgesteld of de soorten een verblijfplaats (in de schuren) hebben. Het erf en de omgeving zijn voor beide uilensoorten zeer geschikt en beide soorten komen in de omgeving vrij algemeen voor. De ransuil kan voorkomen in de boselementen binnen het plangebied.

Effecten en ontheffing

Algemene broedvogels

Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die in gebruik zijnde nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Categorie 5

In de sinds augustus 2009 geldende 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' zijn in categorie 5 van deze lijst een aantal vogelsoorten opgenomen die ook in het plangebied voor (kunnen) komen. Het gaat om een groep van broedvogelsoorten die vaak terugkeert naar de plaats waar ze hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen verloren is gegaan, uit te wijken naar andere locaties in de omgeving. In deze situatie gaat het om ondermeer koolmees, pimpelmees, zwarte roodstaart, boomklever, boomkruiper, grote bonte specht en zwarte kraai. Het gaat bij deze soorten om een beperkt aantal broedparen en/of foerageergebied van (vrij) algemeen voorkomende soorten. Negatieve effecten op deze soorten worden echter niet verwacht omdat het biotoop van deze soorten behouden blijft. Van negatieve effecten die vragen om mitigerende of compenserende maatregelen is voor de categorie 5-soorten is dan ook geen sprake. Verwacht wordt dat het met de voorgenomen ontwikkeling juist nieuw leefgebied en meer voedsel ontstaat.

Categorie 1-4

Op ransuil en buizerd worden geen negatieve effecten verwacht, omdat groenelementen behouden blijven en er geen structurele wijzigingen plaatsvinden in het biotoop van deze soorten die een negatief effect kunnen hebben. De bosclementen blijven gehandhaafd

en daarmee ook de eventueel aanwezige nestlocaties.

Op en rond het erf van de Wiggerhoeve kunnen de jaarrond beschermde soorten huismus, steenuil en kerkuil aanwezig zijn. Genoemde soorten hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen en/of nestkasten. De ontwikkeling van de twee nieuwe woonlocaties in combinatie met de natuurontwikkeling in het gebied heeft naar verwachting vooral een positief effect op deze soorten, doordat nieuw leefgebied ontstaat.

5.4 Amfibieën en reptielen

Voorkomen en functie

Amfibieën

Voortplantingswateren zoals poelen ontbreken binnen het plangebied. De sloten zijn weinig watervoerend en niet geschikt als voortplantingsplaats voor amfibieën. Wel zullen een aantal algemene soorten het plangebied gebruiken als foerageergebied (landbiotoop). Het gaat om algemene en licht beschermde soorten als bruine kikker, bastaardkikker en gewone pad.

In de omgeving van het plangebied komen echter wel poelen voor waarin ondermeer de strikt beschermde kamsalamander voorkomt (*informatie Grontmij, 2009*). De bosclementen en ruigten met name aan de oostzijde van het plangebied kunnen voor de kamsalamander, maar ook voor andere amfibieën die zich in deze poelen voortplanten, een functie hebben als overwinteringsbiotoop.

Reptielen

In en rond Enschede is het voorkomen van de beschermde levendbarende hagedis en hazelworm bekend (tabel 2 Flora- en faunawet). Geschikt leefgebied voor de levendbarende hagedis, dat bestaat uit heischrale vegetaties, droge en zonnige ruigten met een open structuur is niet of nauwelijks voorhanden. De oude bosclementen, houtwallen en ruigten vormen wel een geschikt leefgebied voor de hazelworm, die overigens zeer lastig waar te nemen is. Andere (strikt) beschermde reptielen worden hier niet verwacht.

Effecten en ontheffing

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling heeft naar verwachting geen (negatief) effect op amfibieën en reptielen. Er gaat met de ontwikkeling van twee nieuwe woonlocaties geen belangrijk leefgebied voor (strikt) beschermde soorten verloren. Met de aanleg van nieuwe poelen ontstaat juist nieuw leefgebied, zeker in combinatie met een meer natuurvriendelijk beheer. Het mogelijk aanwezige winterbiotoop voor kamsalamander blijft ongewijzigd aanwezig. Van negatieve effecten op beschermde amfibieën en reptielen is dan ook geen sprake. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt niet noodzakelijk geacht.

5.5 Ongewervelden**Voorkomen en functie**

De overige in de Flora- en faunawet opgenomen soorten zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals heide, hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat het plangebied voor deze soorten een functie vervult. Er zijn ook geen waarnemingen bekend van beschermde ongewervelden in of in de directe omgeving van het plangebied.

Effecten en ontheffing

In het plangebied worden geen beschermde ongewervelden verwacht. Voor beschermde ongewervelden wordt het aanvragen van een ontheffing of het uitvoeren van nader (veld)onderzoek niet noodzakelijk geacht.

6. CONCLUSIES EN ADVIES

6.1 Geen negatieve effecten op Natura 2000 en EHS

Op basis van deze quickscan worden geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden verwacht. Een nadere toetsing van de plannen aan de Natuurbeschermingswet 1998 wordt om deze reden niet noodzakelijk geacht.

De voorgenomen ontwikkelingen doen naar verwachting geen afbreuk aan het behoud, herstel en de ontwikkeling van wezenlijke kenmerken of waarden van de begrensde EHS. De voorgenomen plannen hebben door de ontwikkeling van nieuwe natuur naar verwachting een positief effect op aanwezige (potentiële) natuurwaarden, van een (significant) negatief effect is geen sprake.

6.2 Beschermde soorten aanwezig

Geconcludeerd wordt dat het plangebied en de omgeving een geschikt leefgebied vormt voor een aantal beschermde diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet. Het gaat vooral om algemene en licht beschermde soorten zoals zoogdieren en amfibieën, maar ook om strikt(er) beschermde soorten zoals vogels en vleermuizen. In tabel 1 is een samenvatting gegeven van de resultaten van deze quickscan waarbij wordt ingegaan op de effecten op deze soorten en de eventueel te nemen vervolgstappen.

6.3 Algemeen beschermde soorten

Met de voorgenomen ruimtelijke ingreep gaat voor tabel 1-soorten weliswaar leefgebied verloren, maar van negatieve effecten op populaties is geen sprake. Wel kunnen op individueel niveau (tijdelijk) negatieve effecten optreden, bijvoorbeeld door verlies van leefgebied. Deze licht beschermde soorten behoren tot de categorie 'niet ontheffingsplichtig bij ruimtelijke ingrepen'. Wel geldt ook voor deze soorten de algemene

zorgplicht. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten niet aan de orde.

6.4 Rekening houden met het broedseizoen

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden.

6.5 Zwaarder beschermde soorten

Binnen en in de (directe) omgeving van het plangebied kunnen een aantal zwaarder beschermde soorten voorkomen. Het gaat om vleermuizen, steenmarter, eekhoorn, waterspitsmuis, veldspitsmuis, das, boommarter, huismus, steenuil, ransuil, kerkuil en buizerd. Met de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling blijven voor deze soorten hun mogelijk aanwezige vaste rust- en verblijfplaatsen alsook hun functionele leefomgeving behouden. De omvorming van landbouwgronden naar nieuwe natuur, waarbij een extensiever beheer wordt gevoerd, heeft op deze soorten naar verwachting een overwegend positief effect. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt voor deze soorten niet noodzakelijk geacht.

¹ In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

6.6 Mogelijke aanwezigheid van steenmarter vraagt om aandacht en alertheid

Aandachtspunt is wel de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen van steenmarter in ruigten, overhoekjes, schuren etc. Indien werkzaamheden plaats gaan vinden die een verblijfplaats van steenmarter aantasten zijn mitigerende en compenserende maatregelen noodzakelijk om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Indien mitigatie en/of compensatie niet plaats vindt of plaats kan vinden kan een ontheffing noodzakelijk zijn voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden.

6.7 Nader onderzoek waterspitsmuis niet noodzakelijk

Voor de waterspitsmuis is nader veldonderzoek noodzakelijk indien de natte graslanden ten noorden van de akker worden heringericht, waardoor het huidige leefgebied mogelijk (tijdelijk) verdwijnt. Dit is niet aan de orde. De aanwezige greppels worden afgedamd en er zal geen bemesting meer plaatsvinden op het perceel. De gronden zullen vernatten.

Tabel 1. Resultaten (mogelijk) aanwezige beschermde flora en fauna in het plangebied.

Tabel	Soort(groep)	Gebruik gebied	Effect ruimtelijke ontwikkelingen	Ontheffing	Vervolg Nader onderzoek / mitigerende en/of compenserende maatregelen
1	Algemene grondgebonden zoogdieren	Verblijfplaats/ foerageergebied	Tijdelijk verstoring, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee	Zorgplicht
1	Amfibieën	Foerageergebied/ winterbiotoop	Tijdelijk verstoring, doden, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee	Zorgplicht
1	Overige soorten (o.a. flora)	Verblijfplaats/ foerageergebied	Mogelijke verstoring verblijfplaats	Nee, mits	Zorgplicht
2	Steenmarter	Verblijfplaats/ foerageergebied	Mogelijke verstoring verblijfplaats	Onbekend	Nader onderzoek bij mogelijke verstoring verblijfplaats, zorgplicht
2	Eekhoorn	Verblijfplaats/ foerageergebied	Geen, functionele leefomgeving en mogelijke nestplaats(en) blijven behouden	Nee, mits	Opgaande groenelementen blijven gehandhaafd, zorgplicht
3	Das / boomarter / hazelworm	Verblijfplaats/ foerageergebied	Geen, functionele leefomgeving en evt. verblijfplaats(en) blijven behouden	Nee, mits	Leefgebied blijft gehandhaafd, zorgplicht
3	Waterspitsmuis	Verblijfplaats/ foerageergebied	Mogelijke verstoring verblijfplaats of foerageergebied	Nee, mits	Nader onderzoek bij ingrijpende werkzaamheden in natte graslanden, zorgplicht
3	Vleermuizen (gebouwbewonende)	Verblijfplaats, foerageergebied en/of vliegroute	Geen, functionele leefomgeving en evt. verblijfplaats(en) blijven behouden	Nee, mits	Leefgebied blijft gehandhaafd, zorgplicht

3	Kamsalamander	Landbiotoop / overwinteringsbiotoop	Geen, functionele leefomgeving blijft behouden	Nee, mits	Groenelementen (potentieel overwinteringsbiotoop) blijft gehandhaafd, zorgplicht
V	Vogels	Broedlocatie	Tijdelijk verstoring, op termijn weer geschikt leefgebied	Nee, mits	Werkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren, zorgplicht
V1-4	Jaarrond broedvogels (ransuil, steenuil, kerkuil, huismus, buizerd)	Broedlocatie / foerageergebied	Geen, functionele leefomgeving en mogelijke nestplaats(en) blijven behouden	Nee, mits	Leefgebied blijft gehandhaafd, zorgplicht

LITERATUURLIJST

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B.; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., D. Klees, G. Muskens, 2010. *De steenmarter*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C, & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV / Contactgroep Zoogdiereninventarisatie, Utrecht / Arnhem.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (Redactie), 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey –Nederland, Leiden.

Hoekstra, B. et al., 2010. *Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Koninklijke Vermande, 1999-2007, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag.

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Provincie Overijssel, 20 september 2011. *Natuurbeheerplan provincie Overijssel 2012*. Provincie Overijssel, Zwolle.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging & Gegevensautoriteit Natuur 2010, 5 maart 2011. *Vleermuisprotocol 2011*.

www.waarneming.nl

www.overijssel.nl

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

- 1 Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.

- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
- 3 Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2: LANDSCHAPSVISIE KAART

(Bron: Eelerwoude in prep. Ontwikkeling Landgoed Wiggerhoeve).

